

Бібліографічний опис:

[Від редакції] (2022) Міжнародна конференція до ювілею кафедри української філології Будапештського університету. *Слов'янський світ*, 21, 193–198.

[Editorial] (2022) International Conference on the Occasion of the Jubilee of the Ukrainian Philology Department of Budapest University. *Slavic World*, 21, 193–198.

МІЖНАРОДНА КОНФЕРЕНЦІЯ ДО ЮВІЛЕЮ КАФЕДРИ УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ БУДАПЕШТСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Кафедра української філології Будапештського університету ім. Лоранда Етвеша, що функціонує в межах Інституту слов'янської та балтійської філології гуманітарного факультету, нині святкує свій двадцятирічний ювілей. Українську мову в Університеті почали викладати ще 1919 року, далі була тривала перерва, викладання відновилося лише в 1961 році, відтоді тут почала активно розвиватися україністика, створено кафедру. Нині в Угорщині, крім Будапештської, діє також кафедра української мови та культури в Ніредьгазькому університеті (завідувачка Вікторія Штефуца), українську мову вивчають у Сегедському університеті. На базі згадуваних осередків було видано чимало підручників, посібників, матеріалів, перекладів наукових та художніх книжок, досліджень з теренів української мови, літератури, історії тощо. Кафедра української філології в Будапешті нині є центром україністики в Угорщині.

Присвячена 20-річчю діяльності кафедри конференція розпочалася 4 листопада 2022 року о 9:30 ранку, модератором

заходу був директор згадуваного Інституту, завідувач кафедри української філології Роберт Кішш-Семан, який привітав учасників форуму, представив членів Президії, окреслив діяльність кафедри, подав певні відомості з її історії, студентського та викладацького складу, побажав усім плідної роботи. Далі виступили: ректор Будапештського університету ім. Лоранда Етвеша Ласло Боргі, який наголосив на важливості вивчення слов'янських мов у виші, зокрема української, засвідчив традиції, що склалися на цьому терені. Від імені Посольства України в Угорщині виступив радник Іштван Балог, який нагадав про нинішню загрозливу ситуацію в Україні, збройний конфлікт із росією та небезпеки, що поставили перед суспільством, єднання народу і його протидію «руському міру». Кішш-Семан у зв'язку із цим додав, що Угорщина від самого початку агресії приймає українських біженців, допомагає їм в облаштуванні, надає різноманітну підтримку в цей важкий час. Депутатка Державного самоврядування українців Угорщини в Угорському Парламенті Ліліана Грекса наголосила на важливості здобуття студентами освіти кількома мовами, підтримці вивчення української мови в країні й необхідності збереження української культури в діаспорі. Колишній завідувач кафедри, відомий угорський славіст професор Андраш Золтан, зацікавлення якого стосуються різних аспектів славістики, зокрема польсько-українсько-білорусько-російських мовних та культурних зв'язків, питань етимології, словотворення слов'янських мов, слов'янських запозичень в угорській мові тощо¹, у своїй доповіді «Погляд у минуле» розповів про розвиток української філології в Будапештському університеті впродовж останніх двох десятиріч, окреслив причини висхідних і спадних процесів у її діяльності, роботу кафедри в різні періоди функціонування, назвав її керівників, починаючи з Іштвана Ньомаркаї. Старша викладачка кафедри Вікторія Лебович, фахівчиня з літератури, теорії перекладу, перекладачка у своєму виступі «З істо-

рії української спеціальності та кафедри української філології в Будапештському науковому університеті імені Лоранда Етвеша» розповіла про історію викладання української мови в університеті, починаючи з 1919 року, що було започатковано Шандором Бонкало. На основі архівних та інших документів, матеріалів, які вона ілюструвала з допомогою відеопрезентації, дослідниця простежила перипетії в розвої цього напрямку, розповіла про його представників, зосібна нелегкий життєвий і творчий шлях Ш. Бонкала, Емілія Балецького² та інших у радянський період, внесок викладачів Вери Шер, Гези Вернке в розбудову кафедри та викладання української мови.

Після невеликої перерви робота тривала в трьох секціях: літературознавчій, мовознавчій та мистецтвознавчій. У першій секції прозвучали доповіді: колишнього Посла України в Угорщині Михайла Юнгера «Соцреалізм – пастка для письменника, або Євангеліє від Бейло Юнгера»; Вікторії Лебович «Про поему “Сон” Тараса Шевченка інакше»; професорки з Києва Лариси Кравець «Концепти християнської культури в новітній українській поезії»; викладачок із Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці ІІ (далі – ЗУІ) Тетяни Чонки «Аналітичний огляд сучасної української літератури» та Юдіт Павлович «Своєрідна інтерпретація теми кохання й важкої долі жінки в поетичному та художньому доробку Тараса Шевченка»; Евеліни Балли з Ужгородського національного університету «Проза Григора Тютюнника в перекладі Пала Мішлеї»; Тімеї Мераї-Козми «До питання перекладу ономастикону роману Юрія Андруховича “Рекреації” (Ігор Білинкевич та Юрко Немирич)».

Робота другої секції розпочалася з виступу знаного угорського славіста, україніста із Сегедського університету, професора Мігая Кочиша «Megjegyzések az ukrán helyesírás XIX. századi történetéhez» («Зауваги з історії українського правопису ХІХ століття»). Тривалий час він очолював Інститут

славістики та кафедру славістики Сегедського університету ім. Франца Йосифа. Кочиш свого часу віднайшов у Південно-Східній Угорщині і проаналізував мову 12-ти українських церковних рукописів XVI ст., принесених на територію країни українцями-переселенцями (монографія «Українські церковні рукописи в Угорщині та їх правопис», 2008). Далі прозвучали доповіді: Андраша Золтана «Ukrán jövevényiszavak a magyarban az Új magyar etimológiai szótár tükrében» («Українські запозичення в угорській мові у дзеркалі “Нового угорського етимологічного словника”») (2022); викладачки-мовознавиці кафедри української філології Будапештського університету Оксани Ковач «Зауваги до українських запозичень в угорській мові»; Наталки Лібак із ЗУІ «Вивчення українського мовознавства у Будапештському університеті»; Вілмоша Газдага та Олександра Кордонця також із ЗУІ «Nyelvi interferenciajelenségek a kárpátaljai szépirodalmi alkotásokban» («Явища мовної інтерференції у творах художньої літератури Закарпаття») ³; Сабіни Чепанне Сатмарі з Будапештського університету «Az “Ukrán költők” című antológia keletkezésének történetéhez» («До історії створення антології під назвою “Ukrán költők” – Українські поети»); Маріанни Лявинець-Угрин з Інституту слов'янської та балтійської філології Будапештського університету ім. Лоранда Етвеша «История использования венгерской орфографии в русинском языке. Прошлое и современность».

У мистецтвознавчій секції з доповідями виступили: угорська історикиня літератури Жужанна Гетені з доповіддю «Фортеця Азов»; Леся Мушкетик «Новітні українсько-угорські студії з терену гуманітарних та суспільних наук». Викладачка ЗУІ Єлизавета (Ержебет) Барань ⁴ озвучила текст, підготовлений спільно з Белою Баранем «A budapesti szlavisztikai iskola hatása a kárpátaljai diákok világnézetére» («Вплив будапештської славістичної школи на світогляд закарпатських студентів»). Оксана Ташкович із кафедри

української філології Будапештського університету оприлюднила тему «Amikor a fordítás célja a nyelv felvirágoztatása – a Fekete tanács ukrán és orosz nyelvű fordításai keletkezésének kérdéséről» («Коли метою перекладу є збагачення мови – до питання виникнення українського і російського перекладів “Чорної ради” П. Куліша»). Андреа Пьосе із ЗУІ розкрила тему «Роль інформаційної культури філолога в сучасному цифровому суспільстві», а Кристина Меньгарт підготувала доповідь під назвою «A keleti és az nyugati keresztény egyházak uniós kísérletei Grigorij Camblak munkásságának tükrében» («Спроби унії східної та західної церков у світлі діяльності Григорія Цамблака»). Завідувачка кафедри української мови та культури з Ніредьгазького університету Вікторія Штефуца порушила проблему: «Труднощі у вивченні студентами-угорцями категорії відмінка в українській мові», а також продемонструвала слухачам укладений нею та Іриною Багмут підручник з української мови для угорців «Сходинка I. Українська мова для початківців» (Сегед, 2018), що є актуальним і потрібним у нинішній ситуації вивчення закарпатськими угорцями державної мови.

7 листопада Леся Мушкетик провела презентацію своєї монографії «Моральний канон української традиційної культури: за фольклорними джерелами» (Київ, 2022) перед студентами та викладачами Будапештського університету ім. Лоранда Етвеша, українцями з Хорватії та ін.

ПРИМІТКИ

¹ Згадаймо, що 2021 року угорською мовою вийшла цінна пам'ятка давньоруської літератури «Киево-Печерський патерик» (*A kijevi barlangmonostori paterikon. Budapest : Attraktor könyvkiadó kft. 256 old.*), яку підготував до видання Андраш Золтан, йому належить також післямова і примітки до тексту.

² Див.: Еміль Балецький – мовознавець, письменник, освітянин. Зб. наук. робіт міжн. наук. семінару «Еміль Балецький – мовознавець, письменник, освітянин», Берегове, 23–24 травня 2019 року / ред. Є. Барань. Берегове ; Ужгород : ЗУІ ім. Ф. Ракоці II ; РІК-У, 2020. 236 с. (угор., укр. та англ. мовами).

³ У 2021 році Вілмош Газдаг оприлюднив монографію «Szláv elemek a Kárpátaljai Beregszászi járás magyar nyelvjárásaiban. Törökbalint : Termini Egyesület», 2021 («Слов'янські лексичні елементи в угорських говірках Берегівського району Закарпатської області»). З його лексикографічних праць слід згадати «Українсько-угорський словник лінгвістичних термінів» («Ukrán-magyar nyelvészeti szakszótár», 2016) та «Magyar-ukrán nyelvészeti szakszótár» («Угорсько-український словник лінгвістичних термінів», 2021).

⁴ Свої багаторічні дослідження Е. Барань нещодавно узагальнила у ґрунтовній праці «Hungaro-ukrainica: угорсько-українські зв'язки: мовна інтерференція і мовознавчі контакти: монографія / ЗУІ ім. Ф. Ракоці II ; РІК-У. Берегове ; Ужгород, 2021. 312 с.

Надійшла / Received 14.11.2022

Рекомендовано до друку / Recommended for publishing 13.12.2022